

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICESCĂ, ȘCOLARĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an — — — — — 40 Lei.
Pe jumătate de an — — — — — 20 Lei.

Împare odată în săptămână:
DUMINECA.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
Arad, Strada EMINESCU Nr. 35.
Telefon pentru oraș și județ Nr. 266.

Din Istoria Diecezei Aradului.

Contribuțiuni nouă 1815—1829.

I.

Observațiuni generale.

În 1915, în toiul războiului mondial, am aniversat în tăcerea inimilor noastre, primul centenar al începutului desrobirii bisericești din părțile ungurene, de sub jugul coreligionarilor sârbi.

În vara anului 1815, a închis ochii ultimul episcop sârb al eparhiilor Arad—Oradea-Mare, Pavel Avacumovici.

Ca prinos de iubilare, de o sută de ani dela aceasta întâmplare, profesorul Damaschin Ioanoviciu,¹⁾ din Arad, a publicat un studiu intitulat: „Câteva momente din lupta pentru episcop românesc la Arad²⁾”.

Peste câțiva ani, în 1929 adică, vom prăzni începutul veacului al II-lea, de când Sionul ortodox român din părțile ungurene a fost dat în paza neamului nostru.

De bună seamă, până la acest iubilaeu bisericesc și național, se va afla bărbatul chie-mat, care să scrie istoria diecezelor Arad și Oradea-Mare.

Și până atunci avem de gând de asta-dată să înfățișăm câteva crâmpene, din rivalitățile celor 23 de persoane, cari au dorit și luptat, ca să urce treptele tronului episcopesc vacant, între anii 1815—1829. Istorisirea noastră deci cuprinde un răstimp de 14 ani.

Aspiranții români sunt în număr de 17. Restul de 6 sunt sârbi.

Cuvioasele lor nume sunt:

1. Nestor *Ioanovici*, arhimandrit la Bezdin, în eparhia Carloveț. Acesta a fost candidat și la Sibiu, în 1810, în locul al treilea; când fu confirmat Vasile Moga. Nestor Ioanovici e de origine grănițer din Făgăraș. El a și

¹⁾ Oare, nu e ceva neam cu primul episcop român arădan. Nestor Ioanoviciu? († 1830).

²⁾ „Revista Teologică.” Sibiu 1918 Nr. 9—20.

fost ales; dar nu acum, ci numai la „plinirea vremii”,³⁾ peste 14 ani, în 1829.

2. Moisa *Nicoară*, tribunul tuturor luptelor politice-naționale, bisericești și culturale; anteluptător de seamă al românismului nostru subjugat, din regiunile ungurene; alias Pavel Iorgoviciul românilor din Ungaria!

3. Ștefan *Atanasievici*, protopopul Lu-gojului.

4. Gheorghe *Lazar*, deșteptătorul Țării Românești.

5. Nicolae *Huțovici*, vicar episcopesc în Sibiu.

6. Moisa *Fulea*, director școlar în Sibiu.

7. Ioan *Moga*, arhidiacon în Sassebeș.

8. Radu *Tempea*, protopop în Brașov.

9. Melhisedec *Leményi*, călugăr și profesor în Cernăuți, nepot, ori văr cu vlădica din Blaj.

10. Arhimandritul din Cernăuți Isaia *Bălășescu*, care mai apoi ajunsese episcop la Cernăuți.

11. Ioan *Tomici*, protopop în Caransebeș.

12. Gheorghe *Chirilovici*, protopopul din Galșa (eparhia Arad.)

13. Un *anonim*, protopop în Șiria, (eparhia Arad). Pare că e identic cu Chirilovici din Galșa (?!)

14. Un *anonim*, protopresbiter în Chișineu. Pare că îl cheamă Teodor Popoviciu (?)

15. Ignatie *Cărăbeș*. Despre dânsul n'avem informațiuni mai de aproape.

16. Anghel *Tauroviciu*, arhidiacon în Sibiu.

17. Ioan *Mihuț*, director districtual școlar în Caransebeș.

Din partea sârbească cunoaștem până azi șase pețitori:

18. Iosif de *Putnic*, episcop la Pakratz.

19. Comitele Antoniu de *Brančovici*, arhimandrit la vestita mănăstire Hopova în Sirmiu, închinată sfântului Nicolae. Aici și-a fă-

³⁾ Galat IV. 4.

cut noviciatul în 1833, marele Șaguna⁴⁾. Aici rezidau vicarii arhiepiscopiei de Carloveș⁵⁾.

20. Procopie *Bolici*, arhimandrit la mănăstirea Racovaș.

21. Sinesie *Radivoevici*, arhimandrit la Mesici.

22. Moise *Manuilovici*, arhimandrit la Hoș-Bodrog.

23. Dr. Pavel *Kenghelatz*, arhimandrit la Chinovia Sf. Gheorghe (dieceza Timișorii).

Altcum se prea poate, că vor fi fost și alți aspiranți, ori chiar candidați, la episcopia Aradului: sârbi și români. Noi însă de data asta n'am dat de ei. Mai vărtos pot fi în intervalul dintre 1818—1829, timp cu care nouă nu ne dă mâna să ne ocupăm de astadată.†)

Combinând bine toate informațiile cunoscute înainte de magistrala și îndicioasă disertație din 1916, a dlui D. Ioanoviciu, cu cele ce publică dânsul pe baza descoperirilor nouă, din arhiva statului ungar și în meticuloasă confruntare și întregire cu alte documente, ieșite la iveală după anul 1916 și până azi, dăm acum publicității *unele părți* din trecutul bisericii ortodoxe române ungurene, în lupta sa dâră de desrobire ierarhică.

Astfel la dreptul vorbind, nu spunem aici prea multe lucruri nouă, ci pe cele puțin cunoscute și examinate pân'aci, le punem în ordine nouă și le examinăm din nou. „*Le adun din răsipire*“, vorba lui Petru Maior⁶⁾.

Le cernem și publicăm acestea lucruri nou: „*pentru nume, pentru glorie se scriu*“,⁷⁾ ci îndemn și ocazie pentru alții mai chie-mați, să reconstruiască istoria și viața noastră bisericească legată de episcopia Aradului.

II.

Pavel Avacumovici ultimul episcop sârb la Arad (1786—1816).

Românii ortodoxi din Transilvania, după 122 de ani, dela alianța slăbănogului Atanasie Anghel cu catolicismul austro-ungar, în sfârșit la 1810, învingând toate viclesugurile aleanului și îndurând toate chinurile lumesti și sufletești, căpătără episcop național, în persoana de puțină însemnătate alui Vasile Moga, ca-

⁴⁾ N. Nilles dr. Sywbolae, Oeniponté 1885 v. II. pg. 749 și 754.

⁵⁾ N. Iorga Ist. Bisericii române, Vălenii de munte 1909 v. II. pg. 202.

^{†)} După unii ar fi fost 29 de candidați! Anuarul instit. ped. teolog. rom. ort. Arad, 1913 pg. 46.

⁶⁾ Petru Maior, Ist. bisericească a Românilor, Buda 1813 pg. 325 și 334.

⁷⁾ Eminescu, Satira II șirul 27.

pelan protopresbiteral în Sassebeș. Lucru firesc, deci, ca frații lor de sânge și de lege, din părțile ungurene, să stăruie până în pânzele albe, pentru a fi împărtașiți și dânsii de-astfel de binecuvântare.

Imprejurările încă păreau acum favorabile pentru atingerea acestui scop! Episcopul Aradului și al Orăzii, Pavel Avacumovici, (1786-1815) era covârșit de bătrânețe și bolnav.

Românii se impacientaseră până într'atâta, că încă fiind viu Avacumovici ultimul episcop sârb, ei îndrăznesc în vara anului 1814 să roage pe împăratul din Viena Francisc I., prin mijlocirea lui D. Țichindeal și a lui Vulcan episcop unit în Orade, ca după moartea lui Avacumovici, să li dea episcop „de neam român, cu sângele și inima românească“, așa cum acuma 4 ani, dobândiseră Ardeleni.

Lupta aceasta pe viață pe moarte, avea însă să țină un deceniu și jumătate și să se termine cu învingerea cremenii, adecă a noastră. Se știe adecă, că în lupta purtată de Țichindeal și tovarășii împotriva sârbilor, ceștia își ziceau oțel, iară noi românii, le eram cremenea⁸⁾.

Faptul trist, dar obișnuit, ca să învingă totdeauna oțelul, se repetă și în 1814, cu bietul Țichindeal,⁹⁾ dar pentru ultima dată. Remâne apoi, că la 1829, se învingă pentru totdeauna cremenea românească!

Despre ultimul arhipăstor sârb al românimii ungurene, durere, avem până azi prea puține informații. Cele cu privire la sentimentele sale față de doleanțele neamului nostru, sunt aspru controversate. Altcum „partea de contribuție a episcopilor sârbești la progresul cultural sau moral al Românilor, până acum nu a fost scoasă la iveală îndeajuns“¹⁰⁾.

Unii dau bine de Pavel Avacumovici, alții iarăș la rândul lor, rău de tot; bunăoară Moisa Nicoară cu ai săi, cari protestaseră contra sinodului electoral sârbesc din Iunie 1816.

Pavel Avacumovici a păstorit pe românii ungureni 29 de ani: între 1786—1815. El a mai administrat eparhia Arad—Oradea și

⁸⁾ Ios. Vulcan, Dimitrie Țichindeal, discurs de recepțiune la Academia rom. din București, București 1893 pg. 293.

⁹⁾ N. Iorga, Istoria literaturii române, în veac. XVIII. vol. II. Buc. 428.

¹⁰⁾ Dr. Ioan Lupăș, Istoria bisericească a românilor ardeleni, Sibiu 1918 pg. 140.

Pavel Avacumovici, *trebuie că e ceva ruddă cu Ștefan Avacumovici*, vlădicul Timișorii, 1801—1829) căruia în 1808. necăjitul bănățean Țichindeal, îi zice „milostivul său arhieru și patron“, în cartea ce i-a închinat-o: „Epitomul, sau scurte arătări“, etc. etc. Iorga ibidem 423. Dr. Gheorghe Popovici Uniunea etc. Lugoj, 1901, pg. 229 și *idem*. Istoria românilor bănățeni, Lugoj, 1904 pg. 360 și 370.

înainte de a fi episcop, pe timpul 1783—4, adică după moartea lui Pachanie Knezevici și până la venirea lui Petru Petrovici.

Între anii 1793—1815, s'a purtat război între Franța și Austro-Ungaria. Preoțimea noastră și nobilii români au dat considerabile ajutoare statului, împotriva lui Napoleon. Fiecare preot a dat armatei un ostaș călăreț. După prețul ce avea banul atunci, aceasta a însemnat foarte mult. Calul și călărețul echipați bine, costa 144 fl. Nobilii au contribuit în proporția averii ce aveau. Mulți voluntari români s'au înrolat de bună voie și au luptat vitejește (mai ales din județele: Arad, Bichiș și Cianad). Vlădica Avacumovici a dat împăratului Francisc I., pentru acoperirea speselor de război, 5000 fl.

Ca recunoștiință pentru jertfele acestea s'a dat voie, ca în 1812 să se deschisă în Arad pe seama noastră o școală română pentru învățători, iar peste un deceniu un seminar teologic român.¹¹⁾

Unirea românilor cu catolicii maghiari, începută sub Knezevici, în timpul lui Avacumovici nu putea de fel să înainteze. Ea a prins puține rădăcini, în Arad și jur, numai pe timpul lungii sedisvacanțe, mai ales în intervalul dintre 1825—1836, când s'au unit peste 10,000 de români, din vr'o 14 sate a județului Arad.¹²⁾

Unirea aceasta s'a făcut în urma vizitelor canonice, pe cari a aflat de bine să le facă în regiunile acestea la 1834 episcopul unit Vulcan tocmai pe timpul prielnic al sedisvacanței aradane.¹³⁾

În timpul mai nou s'a dat de probe, cari adevăresc, că episcopul unit din Oradea Samuil Vulcan, sta în serviciul împăratului Francisc I. (1792—1835), pentru de a trage la catolicismul unguresc-nemțesc pe toți românii din Ungaria.¹⁴⁾ Așa trebuie explicat azi zelul și

11) Dr. Petru Pipoș, Suplement la Ist. pedagogiei, Arad 1912 pg. 13. Enciclopedia Română, Sibiu, 1898 v. I. 224. Anuarul inst. ped.-teologic Arad 1912, pg. 14—15. Dr. Teodor Botiș, Istoria școlii nor. și a inst. teologic. Arad 1912 pg. 9, 11—12, 523.

12) Așa se afirmă în Enciclopedia o. c. 224 și Anuarul 1913 pg. 49.

13) Botiș, o. c. 60—61 și rev. „Biserica și Școala“, Arad, 1904 nr. 6.

14) Anuarul o. c. pe anul 1913, pg. 44—6. Dr. Gh. Ciuhandu, în rev. „Legea Românească“, Oradea 1922 Nr. 16 pg. 7. Un om al bisericii. „Românii ortodoksi și uniții români“, Sibiu, 1922 pg. 8—9. „Rev. Teologică“, Sibiu 1922 pg. 214., rev. „Biser. ortodoxă română“, București, 1922 pg. 872 și rev. „Biser. și Școala“, Arad, 1922 nr. 30, pg. 3, l. Vezi nota 19 și 33 mai jos. Anuarul o. c. 1917, pg. 6, 10, 11—12, 17—29 „Foaia Diecezană“, Caransebeș, 1923, nr. 4, pg. 1.

jertfele aduse de Vulcan, pentru cultura românească și pentru despărțirea de sârbi!

De bună seamă, pe lângă rivalitățile dintre sârbi și români, catolizarea acestor din urmă va fi fost interesul mai înalt de stat, pentru care Camarilla din Viena a crezut, că e bine să țină vacant scaunul eparhiei Arad atâta amar de vreme; cu puțină întrerupere, 19 ani de zile: 1815—1829 și 1830—1835.¹⁵⁾

Dela românzarea Sionului ortodox ungu-rean, depindea acum naționalizarea depline a bisericii ortodoxe, în cât îi prinsă pe Români, și reconstruirea unității bisericești între ortodocșii români: bănățeni, ardeleni și ungureni! Austro-Ungaria ținea la maxima politică „divide et impera“, împărechează-i și-i stăpânește; și așa după putință, totdeauna împedeca unitatea ierarhică a unui și aceluiași popor; dacă din întâmplare poporul acesta omodox și omogen aparținea la administrațiuni diverse. Dar și invers! Unitatea etnică a aceluiași încă o spârgea, prin introducerea diversității de religione, în hotarul aceleiași provincii.

Credincioșia către tron și către „Gesammt monarchie“ „se mesura dela unitatea credinței catolice“^{15a)}.

După răpirea Bucovinei, Habsburgii nu o unesc cu biserică marelui ducat ardelean, cum ar fi fost natural, ci o aruncă departe și o împreunează cu ierarhia slavă din Dalmația. Pe vremea, când între 1719—1739. Oltenia aparținea Austriei, ortodoxia deacolo nu fu împreunată cu ortodoxia neamului nostru din Ardeal, ci o înjugă bisericii eterogene din Beogradul Sârbiei!

Scopul Austriei a fost, că unitatea ierarhică să fie deapurarea măr de ceartă între coreligionarii de neam divers, ca astfel în cele din urmă, să se catolizeze pe motiv, că li-e primejduită naționalitatea, prin un astfel de comunism bisericesc!

După asemenea metode s'a lucrat, în răsposata Austro-Ungarie, pururea, când a fost vorba de a încurca popoarele negermane și nemaghiare și religiile necatolice, — în beneficiul său politic, prin mijloacele unirei religioase. De aceea se întâmplă, că după unirea lui Atanasie Anghel din 1698, ardelenii ortodoksi căpătară la 1761 episcop sârbesc pe Dionisie Novacovici, cu tainicul scop al Vienii, de a uni pe toți românii ortodoksi din Tran-

15) Anuar 1913 o. c. pg. 46.

15a) Gheorghe Bariș, Părți alese din Istoria Transilvaniei, Sibiu, 1889, tom. 1, pg. 152 și 182.

silvania, cu catolicii nemți și unguri¹⁶⁾. Tot cu astfel de mențiuni fu instituit mai târziu la 1810 și primul episcop ortodox român al Sibiului Vasile Moga la propunerile lui Bob vlădica din Blaj †) și alui Vulcan din Oradea-Mare¹⁷⁾.

Dacă la denumirea primului episcop ortodox român în Ardeal, cuvântul unui Vulcan era hotărâtor, cu atât mai vârtos trebuia să se țină seamă de el când era vorba de denumirea primului episcop român la Arad, teritoriu vecin cu Oradea. Cum că „*acela va fi episcop la Arad pe care vei voi Preaasfinția Ta, aibă nu aibă multe votumuri*“, Tichindeal o spunea pe față lui Vulcan, în o epistolă din 19 Decembrie 1813¹⁸⁾. Vom vedea mai jos, la locul său, că de data asta lui Vulcan nu i-a succes să-și pună, pe omul său la Arad!

Poate că profesorul din Arad, Ioan Mihuț, și Nicoară, încă să se fi făgăduit lui Vulcan, că ajungând episcopi, vor părtini unirea?¹⁹⁾.

Mai mult încă! Tichindeal cerea în 1814 dela patronul său din Oradea Vulcan, ca să-i exopereze un post la semnarul central teologic sf. Barbara din Viena²⁰⁾. De bunăseamă slujba asta era prefect de studii, ori spiritual și vicerector!

Aitcum Tichindeal era suspectat de catolicofonie! Ar fi zis ca catehet la un examen, că papa Romei e și trebuie să fie *cap vezut* al întregii biserici creștine, deci și al ortodoxiei sârbe și române²¹⁾. Aceasta i-se atribue deci lui Tichindeal pe vremea funcțiunii sale la școala normală (preparandia) din Arad, în care oraș catolicii căutau de mai nainte chipul cum să-și cuibărească unașia.

(Va urmă.)

16) Anuar 1917 o. c. pg. 6 și dr. A. Bunea, Eppii P. P. Aron și D. Novacovici, Blaj. 1902, pg. 132 (126—133) după documentele din Hurmuzaki.

†) Dr. I. Lupas, în ziarul „Tribuna“ Arad 1911 Dec 19 și *idem*, 12 Peșitori ai eppiei transilvane, Brașov, 1916, pg. 42 și 43.

17) Dr. Iacob Radu, în rev. „Cultura Creștină“, Blaj, 1921 pg. 336—337.

18) Ios. Vulcan, o. c. 78—79 și 338—339. Anuar o. c. 1912 pg. 135—6.

19) Dr. Ciuhandu, „Legea Rom.“ 1. c. 1922 Nr. 16 pg. 7, vezi aici nota 14.

20) Anuarul 1912 o. c. 143—4, Vulcan o. c. 91 și 351.

21) Botiș, Ist. o. c. 38 cu nota 4 inf. rescrisul lui Nestorovicu, din 5 August 1815 nr. 248.

Inceputuri bune.

Nu de mult, cetisem într'o revistă, că ar trebui schimbat numele organului nostru oficios „Biserica și Școala“, pentru că „afară de unele predici făcute după șablon, nu se ocupă cu nimic și mai ales „nu se ocupă de școală.“ Eu nu voesc acum a scrie predică, ci voesc să scriu altceva. Vreau să scriu despre școală, ca să nu fim siliți de împrejurări a ne schimba numele.

Acum foaia noastră, la dreptul vorbind nu se prea ocupă cu chestiuni școlare, pentru că școala are azi atâtea reviste, gazete, încât nu e nevoie, ca organul nostru să vie să apere interesele școlii, că are cine ale apără. N'a fost așa în trecut, când „Bis. și Școala“ trebuia să se ocupe cu chestiuni școlare, căci în jurul ei erau grupați toți învățătorii noștri. Acum însă după ce ne-am „sburăturit“ sau priment — cum s'ar zice — toți ne-au părăsit și noi am rămas singuri. Ne întâlnim numai foarte rar și atunci...

Noi cei de aici, alungați de soarte pela poalele munților și prin văi, treziți dintr'un somn lung și greu, am înțeles numai decât, că vine primăvara. Când știm, că acest sol al unei vieți noi se așează de-a binele și nu vrea să ne mai părăsească, am început a lua învățătură, că ar fi bine să ne trezim și noi și să nu mai dormim. Zis și făcut!

Avem aici o școală cu doi învățători. Această școală cu caracterul ei de azi, există de multă vreme — așa ne spun bătrânii. — În vremile vechi s'a luptat cu multe greutăți și mai ales în decursul războiului a cam tângit, de o parte, pentru că nu totdeauna avea doi învățători, de alta, că statul unguresc nu ne sprijinea, ca s'o putem susține, dar cu toate acestea, până azi cu multă trudă și jertfă, dar și cu mai multă răbdare ne-a succes s'o avem. Ne-a succes s'o avem? Da, pentru că *totdeauna am fost convinși, că școala face o parte întregitoare a misiunii noastre și dacă nu aveam această convingere, n'o puteam susține și așa am fi părăsit-o, deci n'o aveam.*

În acest an școlar, ne-a succes în sfârșit să ajungem timpuri normale — pe teren școlar deci din partea tuturor se desvoltă mai multă muncă. În anul acesta, școala noastră a primit o nouă putere didactică în persoana dsoarei Olympia Bârlea. Tactul pedagogic, atitudinea ce o are față de elevi, îi face pe aceștia să meargă cu drag la școală. Tot cuvântul ce-l spune îl sorb cu multă sete, așa că azi putem zice, că mergem spre bine. Nu s'a mulțumit numai cu atât, ci sprijinită și de cei-

lalți oameni ai școlii din comună, a dezvoltat și activitate extra-școlară. În două Duminici di Paresimi a aranjat cu elevii școlii șezători literare, la cari s'a cântat, s'a declamat, s'au enarat povestiri din partea elevilor așa, că auditorului multă bucurie au cauzat.

La aceste șezători au luat parte la început mai puțini, iar mai apoi atâți, încât sala destul de spațioasă n'a putut cuprinde tot publicul adunat. *Durere însă, că cei puși în fruntea treburilor comunale n'au luat parte, pentru că nu se pot încă desvâța de a umbla pe alle căi. Sunt mulți, mulți azi, cari nu voiesc a vedea binele venit și îndreptat în altă direcțiune, decât numai în direcția mentalității lor.* Va veni vremea, poate, când se vor deșteptă și ei, dacă nu, vor perî în păcatele lor!

Cam de vre-o 50 ani încoace, comuna noastră a dat neamului în total cam 5—10 intelectuali. Cauza este cunoscută tuturor. Sub regimul unguresc, noi românii nu prea puteam ajunge la slujbe mai bunișoare, de aceea nici românii nu se îndemnau a-și da copii la școli mai înalte. Mai mulți, cari umblau la școli se făceau ori preoți, ori învățători. Aceștia slujau neamului și nu erau susținuți de streini. Acum însă când vremile s'au schimbat, pe tot locul s'au deschis școli românești și cu ele deodată și carierele de tot felul pentru români. Văzând aceasta noi preoții și învățătorii, am adunat deodată pe cei mai buni elevi ai școlii noastre și i-am trimis la școli, așa, că începând dela anul 1919, în fiecare an școlile din Lipova sunt cercetate anual de 15—20 fii ai comunei noastre. Zic școlile din Lipova, pentru că la alte școli nu sunt în stare a merge din cauza, că sunt fii ai celor mai săraci oameni din comună. Fiind starea lor materială de așa, apoi sunt și cei mai buni elevi ai școlii, fiind convinși, că soartea lor este legată de o anumită carieră, câștigată prin școala, mai tignită de cum eră dacă „rămâneau feciori de plug, dacă rămâneau la coasă.“

Când scriu aceste, îmi revin în memorie acele zile fericite ce le trăiam în vacanța, când eram de vârsta lor. Eră obiceiul moștenit și păstrat de noi în comuna mea natală, când mergeam acasă, rând pe rând cercetam pe toți intelectualii din comună. Nu se întâmplă însă nici odată să nu dăm întâietate acelui părinte cu barba albă, care eră preotul satului. Acestui părinte cu barba albă, care eră preotul satului. Acestui părinte îi procuram bucurie, totdeauna ne încurajă și ne dădea însuflețire pentru lupta vieții.

Azi vremile s'au schimbat și par'că nici

studenții nu mai sunt așa cum eram noi, ceice azi suntem mai bătrâni. Par'că și ei sunt molipsiți de boala aceea de care suferă întreaga noastră societate și par'că și ei caută să-și găsească plăcerile nu pe căile bisericii și ale școlii, cum o făceam noi!

Văzând, că se apropie risipirea Ierusalimului, am căutat să-i strângem pe toți elevii „cum adună cloșca puii săi sub aripi.“ În locul prim li-s'a pus la dispoziție biblioteca proprie ce cu multă trudă și cruțare s'a făcut, iar mai apoi gustând ei frumsețea și comorile limbii noastre, din îndemn propriu au venit și ne-au cerut sfatul, că ar avea dorința de a-și arăta atitudinile și înaintea acelor din sânul cărora au ieșit. Li-s'a dat tot sprijinul material și moral din partea noastră și după o pregătire conștiințioasă în feriile Paștilor, le-a succedat în ziua a II-a de Sf. Paști să aranjeze un concert bine reușit din toate punctele de vedere, prin ce au procurat mare bucurie poporului din comuna noastră. La acest concert — se înțelege de sine — cei din fruntea comunei iar n'au luat parte, *pentru că e faptă mai umană — după părerea lor — a te distra pe alle căi și cu alle mijloace, decât cu cântări frumoase și piese moralizatoare cari nu te amețesc, ci îți luminează mintea.*

Am intenționat prin producția aceasta două lucruri: Studenții deși au ieșit din sânul poporului și caută pe altă cale să-și câștige pâinea, să nu se depărteze de popor; apoi să-i obișnuim a face fapte bune la cari să îndemne și pe alții. Aceste două ținte ni-le-am ajuns, pentru că din venitul curat au dăruit la fondul reparării bisericii noastre 200 Lei; „pentru fondul A. S. R. Principesa Elena 100 Lei; la fondul internatului școlii superioare de comerț din Lipova 300 Lei, iar cu restul de 800 Lei s'a pus bază „Clubului sportiv a studenților din Șoimos,“ care club face exerciții, prin ce contribuie la întărirea sufletească și trupească a tinerilor.

Avem nădejde, că începutul făcut nu va stăgna, ci în viitor tot mai mult se va desvoldă și desăvârși așa, că aceste roade de acum în viitor vor fi tot mai nobile și mai bogate.

Reușita se atribuie dsoarei învățătoare O. Bârlea, care a aranjat piesa teatrală, apoi dsoarelor A. Aocicu și S. Dabu de aici, cari au predat foarte bine în rolul ce l-au avut, mai având în vedere apoi și că n'au fost pentru prima oară pe scenă.

De încheiere, un cuvânt am către voi, dragi tineri! *Să nu vă depărtați nici odată de calea, care aduce la biserică și la școală, căci*

aceasta vă învață pe voi să faceți fapte, cari nobilitează sufletul! Un suflet nobil, nu poate să producă fapte rușinoase, după cum nici pomul altoit nu poate produce poame sălbatice. Indemnați și pe alții să facă ce faceți voi și atunci nu ne este teamă, că nu va prospera neamul nostru! Când neamul nostru va avea mulți fii, cari vor fi pătrunși de simțul carității, vor dispărea înșelătoriile și minciuna și numai atunci va veni împărăția lui Dumnezeu pe pământ, care conduce la mântuire atât pe singuratici, cât și pe popoare întregi!
Cu Dumnezeu înaintea!

Șoimoș.

I. Chebelev, preot.

Duhul „necurat” și Spiritul „sfânt”.

Primum următoarele:

În zilele trecute a fost înmormântat, în Șinca Veche, tatăl fruntașului bărbat Leonte Moldovan, din Brăila. A participat la slujba înmormântării publice ales, fiindcă adormitul fusese unul dintre cei mai cinstiți bărbați ai țării Oltului.

După înmormântare dl L. Moldovan, la masă și-a exprimat regretele că nu a putut sluji și un preot ortodox, căci nu este nici o deosebire între slujba ortodoxă și cea gr.-catolică, numai într-o slujbă e vorba de *Duh* în cealaltă de *Spirit*. Atunci unul dintre preoții celebranți, uniți, preotul Bunea din Vad, fratele istoricului Bunea a declarat: „*Spiritul e sfânt, dar duhul e necurat*”. Cei prezenți fără deosebire de confesiune s'au scandalizat, și dl L. Moldovan, adânc indignat, într-o frumoasă și însuflețită vorbire a desaprobat și înfierat această declarație. A vorbit apoi despre imensele servicii aduse neamului și patriei de biserica ortodoxă română, considerând-o ca primul factor care a contribuit în măsură hotărâtoare la încheierea națională pe când biserica unită cu Papa contribuie permanent la înstrăinarea și falsificarea sufletului românesc. Tot în acest sens a vorbit și subprefectul județului Făgăraș, dl dr. Crișan. Ambii și-au exprimat dorința ca după unirea națională trebuie să urmeze unirea religioasă, — ruperea pecetilor dela 1700, și datoria fiecărui român conștient este să lucreze în această direcție. „T. R.”

Petronius.

Societatea „Crucea.”

În luna lui Februarie s'a înființat la București o societate, care se ocupă cu desfacerea (vânzarea) produselor de prin mănăstiri și din economiile preoțești și țărănești. Își are și prăvălia sa în București, Calea Moșilor Nr. 161.

Ea lucrează cu zor pentru a putea reinvia vechia artă bisericească, în facerea a tot felul de obiecte bi-

sericești, ca: clopote din cea mai bună materie; argintărie bisericească, sfeșnice, vestminte bisericești luminări din ceară curată; apoi diferite tipărituri pentru răspândirea culturii în popor. Mai departe pentru a lua comerțul de obiecte bisericești din mâna străinilor de legea noastră și a-l face noi înșine; făcând din veniturile, ce produce această operație fonduri necesare pentru propoganda religioasă împotriva taturor sectelor ce ne atacă biserica și fonduri pentru ajutarea bisericilor sărace.

Mai dorește apoi să ridice un „Cămin preoțesc” în București, unde orice preot din Țara Românească să poată găsi un adăpost sigur, eftiu și curat, când nevoile îl aduc la București; să poată găsi o mâncare curată, bună, eftină și bine preparată; să poată găsi o distracție compatibilă cu sine, un cinematograf numai cu filme religioase și moralizatoare; să poată găsi o bibliotecă complectă pentru citit; un loc de întâlnire a preotului din Maramureș cu cel din Bazargic sau cel din Timișoara cu cel din fundul Basarabiei și unde în mod familiar să-și împărtășească unul altuia păsurile. să-și schimbe părerile, să-și ciocnească ideile să urzească planuri de mai bine. etc.

În țara noastră sunt peste 7—8000 de preoți și 10—12.000 de dascăli bisericești; așa că dacă numai aceștia ar subscrie în această societate chiar numai câte două acțiuni à 230 lei, adică 460 de lei de fiecare persoană, 20000 persoane ar acoperi un capital de lei 9.000.000 (nouă milioane) și dacă preotul s'ar interesa și mai de aproape, s'ar mai putea subscrie încă pe alăta dela diferiți enoriași, adică s'ar putea strânge un capital de 10—20.000.000 lei (zece—douăzeci milioane).

Ce nu s'ar putea face cu acest capital? I Și, nu fără să nu producă nimica; ba din contră, produce un dividend de cel puțin 10 la sută anual, bine înțeles, după deducerea tuturor cheltuvilor.

Iată un început bun și frumos! Sfătuim cu căldură pe toți preoții noștri să subscrie cât de multe acții, căci bun lucru săvârșesc.

INFORMAȚIUNI.

Vizită înaltă. Luni în 17/30 Aprilie c. a sosit la Arad I. P. S. Sa Mitropolitul Ardealului dr. Nicolae Bălan, pentru a vizita pe P. S. Sa părintele Episcop Ioan I. Papp, care după cum se știe venise bolnav dela București, unde a trebuit să facă diferite intervenții în cauze de interes public. P. S. Sa părintele nostru episcop, care merge spre însănătoșare a fost atins plăcut de atenția I. P. S. Sale dlui Mitropolit, care a făcut diecezei noastre frumoasa cinste de a coborâ între noi. Funcționarii con-

sistoriali au profitat de ocazie și prezentându-se în corpore, prin rostul P. O. domn Mihai Păcățian au adus înaltului prelat omagiile de adânc respect și dragoste, talmăcind calde mulțumiri din partea diecezei noastre, pentru magistrala cuvântare ținută la Senat cu ocazia votării constituției, unde s'a apărut așa de temeinic și frumos curata noastră credință ortodoxă.

I. P. S. Sa a fost însoțit de dl secretar arhidiecezan Nistor. Luni seara înaltul prelat s'a reîntors la Sibiu.

† **Dr. Ioan Némét.** Distinsul avocat, mai apoi magistrat la înalta Curte de Casație din București, dr. Ioan Némét a încetat din viață în mod subit. Vestea morții sale neașteptate, în vârsta de 53 ani a produs sincere regrete în întreaga societate românească din Arad, care l'a iubit și apreciat pentru bunele sale sentimente românești ortodoxe, pentru noblețta inimei sale și caracterul său întreg și nepătat. Născut în orașul Giula din părinți meseriași, luptând cu mari neajunsuri și crescându-și frații orfani în cursul anilor de studii și-a deschis cancelaria de avocat în Arad și prin munca și cinstea sa în curând a devenit unul dintre cei mai distinși membri ai baroului. După unirea noastră cu patria mamă a fost chemat la înalta funcție de magistrat la curtea de casație din București. Rămășițele răposatului transportate la Arad a fost așezate spre vecinică odihnă Duminecă în 29 Aprilie n. a. c. Prohodul l-au servit protopopii: dr. G. Ciuhandu, Mihai Păcățianu, Traian Vățian, dr. T. Botiș, presbiterii Alex. Popoviciu, dr. I. Felea și Eugen Crăciun și diaconul Ioan Cioara, la sfârșitul căreia păr. Vățian a rostit un panegiric mișcător. Din partea ministrului justiției l-a parentat procurorul Meculescu, au mai vorbit un magistrat dela Curtea de Casație, avocatul Dr. T. Papp, Dr. Aurel Demian din partea „Victoriei” și dl Atanasiu din partea Societății viticolă. Onorurile militare fiind defundul comandor al Coroanei României le-au dat 2 companii și muzica militară. A asistat un public imens și toate autoritățile din Arad.

Dela Biroul „Asociației Clerului” Secția Arad. Apropiindu-se terminul când „Asociația Cl.” Secția Arad — își va ține *adunarea generală*, cu onoare rog și pe aceasta cale pe toți P. On. D. vizați prin ordine directe, referitoare la agendele Secției, să binevoiască a trimite de urgență răspunsurile și datele cerute la adresa subsemnatului în Pecica, jud. Arad. Pecica, 17/30. IV. 1923. *Dr. Ioan Felea*, secretar de Secție.

Mulțămită publică: Tuturor acelora, cari cu ocaziunea trecerii din viață a neuitatului meu soț, prin

prezența lor, ori prin scriere au căutat să mă mângăie, primească pe această cale recunoștință și mulțămiri din partea mea și a familiei mele! Alioș, la 11/24 Aprilie 1923. Văd. *Livia Țiucra*, n. Vuculescu.

Răscumpărare de cunună. Cu ocaziunea trecerii din viață a preotului Avesalon Țiucra din Alioș și-au răscumpărat cununa pe sicriul răposatului „Pentru fondul A. S. R. Principesa Elena” următorii: Ioachim Turcu preot Vărădia 100 Lei, Ilie Chebelev preot Șoimoș 100 Lei, Văd. Ersilia Sturza, Ghioroc 20 Lei, Petru Țiucra contabil, Blaj 100 Lei, Iosif Țiucra, Arad 40 Lei și Atanasie Todan preot, Checioromână 40 Lei, ceia ce prin aceasta li-se aduce cele mai sincere mulțumiri.

BIBLIOGRAFIE.

Recomandăm spre citire următoarele cărți: „Cartea vieții” de Fr. Foerster.

„Altă creștere” de S. Mehedinți.

„Explicarea evangheliilor” de S. Mehedinți.

Volumele de nuvele și schițe ale părintelui I. Agârbiceanu.

„Lacrimile ieromonahului Veniamin” de M. Sădoveanu.

„In Slujba păcii” de Brătescu-Voinești.

Biblioteca „Cunoștinți folositoare” de sub îngrijirea dlui profesor I. Simionescu.

Broșurile cercului pastoral „Vărativ” din Botoșani. Din scrierile lui Efreim Sirul” trad. de pr. I. Țin-coca.

„Cele șapte cuvinte ale lui Isus pe cruce” tratat de pietate și tâlcuire biblică de arhim. I. Scriban.

„Crucea lui Hristos” de pr. P. Chirica.

„Combaterea principalelor învățături adventiste” de Icon. Const. Nazarie.

„Oameni de nădejde” de Țițeica.

Broșurile bibliotecii: „la și cetește” 1) Primul omor 2 lei; 2) Viorica 1 leu; 3) Două vieți 2 lei; 4) Rătăcii 4 lei; 4 lei; 5) Moș Gheorghe 2 lei; 6) Un dar de Crăciun 1 leu; 7) Dureri alinate 2 lei; 8) Iubire de mamă 2 lei; 9) Jurământul 2 lei; 10) Ciobănașul 1 leu; 11) Cea din urmă spovedanie 1,50; 12) Viața mântuitorului 1,50; 13) Doi bătrâni 1,50; 14) Moș Neagu 2 lei; 15) Explicarea Sf. Liturghii 1,50; 16) Perna fermecată 1 leu; 7) Viața Sf. Nicolae 2 lei; 18) Fiul pierdut 1 leu; 19) Cei trei osândiți 1,75; 20) Coliba indiană 2 lei; 21) Două ceasuri fericite 1,50; 22) Jertfele iubirii 2 lei.

SUPLIMENTE: No. 1-5 Catechismul creștinului ortodox ediția 11 de dl profesor L. Mihalțescu 5 lei; Nr. 6. Explicarea evangheliilor și apostolilor din I și II zi de Paști și din Dumineca Tomei 2 lei și Nr. 7 Explicarea evang. și apost. din Duminecele III și V. după Paști 2 lei.

Au apărut:

„Biserica Ortodoxă Română”. Seria II. Anul 41, Nr. 5 (503), Febr. 1923, București. — Abonamentul 100 Lei pe an.

„Candela”. Anul XXXIV, Nr. 1—2, Ianuarie—Februarie 1923, Cernăuți. — Abonamentul 100 Lei pe an.

„Adevărul Bisericesc”. Anul VI, Nr. 1, Martie 1923. — Este revista lunară a societății „Frăția” a clerului din eparhia Argeșului, care pe timpul războiului și-a suspendat apariția, iar acum a început să reapară din nou la Pitești sub îngrijirea p. Ic. Petre Vintilescu. — Abonamentul 100 Lei pe an.

„Revista Teologică”. Anul XIII, Nr. 3, Martie 1923, Sibiu. — Pe an 50 Lei.

„Cultura Creștină”. Anul XII, Nr. 4, Aprilie 1923, Blaj. — Pe an 70 Lei.

„Crucea”. Anul I, Nr. 1, 1 Martie 1923, București. — Abonamentul anual 80 Lei.

Este organul societății anonime „Crucea”, înființată cu capital nu numai ortodox național. — Promite, că va susține interesele culturale, economice și politice ale preoției și instituțiilor bisericilor ort. rom. Apare de două ori pe lună.

„Noua Revistă Bisericească”. Anul V, Nr. 1—2 (Aprilie 1923), București. — Abonamentul 50 Lei pe an.

„Luminătorul”, revista eparhiei Chișinăului și Hotinului. Anul LVI, Nr. 7 (1 Aprilie 1923), Chișinău. — Abonamentul?

„Ramuri — Drum drept”. — Anul XVII, Nr. 7 (1 Aprilie 1923), Craiova. — Prețul 5 Lei.

„Școala Bănățeană”. Anul II, Nr. 7 (1 Aprilie 1923), Caransebeș. — Organul „Asociației învățătorilor din Caraș-Severin”. — Abonamentul anual 100 Lei.

„Cosinzeana”. Anual VII, Nr. 6 (25 Martie 1923), Cluj. — Prețul 5 Lei.

„Transilvania”. Anul LIV, Nr. 3 (Martie), Organ literar al „Asociațiunii”. Sibiu, Prețul 10 Lei.

In editura Librăriei Diecezane din Arad, a apărut sub titlul: Carte de rugăciuni și cântări, cu un adaus de cuvinte mângâietoare și îndemnuri morale scoase din sf. Scriptură. Cartea se estinde pe 158 pagini și este tipărită cu binecuvântarea P. S. S. Domnului Episcop al Aradului *Ioan I. Papp*. În ediția III-a prețul Lei 6.

CONCURS.

Pentru îndeplinirea parohiei de cl. II. din Cil, devenită vacantă prin abdicarea preotului Victor Faur, să publice concurs cu termen de 30 zile.

Beneficiul: a) Sesiă parohială din 32 jugh. b) Stole și bir legal. c) Casă parohială cu supraedificătele necesari pe un intravilan de 800□.

Alesul va catehiza la școlile din loc fără alta remunerație și va solvi contribuția după beneficiul dela parohie.

Reflectanții atât la prezentarea lor în sf. biserică din Cil, cât și la înaintarea petițiilor de concurs la of. ppt. din Buteni, sunt poștiți a se acomoda Regulamentului.

Reflectanții din alte dieceze vor adresa la petit actul despre consenzul Consistorului nostru din Arad că pot reflecta la acest post.

Comitetul parohial.

In conțelegere cu: *F. Roxin*, protopop.

2—3

Licitație minuendă.

În baza încuviințării Ven. Consistor din Arad de sub Nr. 333/923, prin aceasta se publică licitație minuendă, pentru renovarea sf. biserici gr. or. rom. din Șoimoș, (jud. Arad) pe ziua de 4/17 Maiu a. c. la orele 3—4 d. m. pe lângă următoarele condițiuni:

a) Prețul strigării e 64850 Lei;

b) Reflectanții au să-și dea oferte închise până cu 24 ore înainte de termenul licitației;

c) Reflectanții înainte de licitație au să depună cauție de 5% socotite după prețul strigării, în bani gata, ori hârtii de valoare;

d) Comitetul parohial își susține dreptul a preda lucrările aceluia dintre reflectanți, care prezintă mai multă garanță;

e) Reflectanții au să facă schița transformării corului și planul de spese pentru acesta, fără a avea dreptul a pretinde spese, care schiță și plan de spese se va aproba ulterior de Ven. Consistor, dar și până atunci interpretătorul se obligă a face și această transformare;

f) Spesele de călătorie est. nu se restituiesc;

g) Planul de spese și condițiunile detaliate se pot vedea la oficiul parohial.

Șoimoș, la 2/15 Aprilie 1923.

Pentru comitetul parohial:

Ilie Chebeleu,
preot — președinte.

2—8

Redactor responsabil: **SIMION STANA** asesor consistorial
Censurat: **Censura presei.**